

Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет філології та журналістики
Кафедра української мови

О. Г. Межов

СУЧАСНА ЛІНГВІСТИКА В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ НАУК

Методичні рекомендації

Луцьк
2023

УДК 811.161.2:001.8
М 43

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 7 від 16 березня 2023 року)*

Рецензент:

Голоюх Л. В., кандидат філологічних наук, доцент кафедри історії та культури української мови Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Межов О. Г.

М-43 Сучасна лінгвістика в контексті інтеграції наук: методичні рекомендації для підготовки магістрів. Луцьк: ФОП Іванюк В. П., 2023. 52 с.

Посібник містить методичні рекомендації для самостійного вивчення тем дисципліни, питання для обговорення на практичних заняттях, рекомендовану для опрацювання літературу, питання й завдання для самостійної роботи, які дадуть змогу студентам закріпити найважливіші теоретичні питання курсу, допоможуть їм виробити й удосконалити фахові компетентності. Подано також термінологічні словники, питання для підсумкового контролю, список основної та додаткової літератури до курсу, інтернет-ресурси.

Навчально-методичне видання слугуватиме в організації практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи магістрів спеціальностей *014 Середня освіта (ОПП Українська мова та література. Світова література)*, *035 Філологія (ОПП Українська мова та література. Світова література; Мова та література (польська (переклад))*), а також здобувачів вищої освіти інших спеціальностей, які пізнають сучасні напрями лінгвістики.

УДК 811.161.2:001.8
М 43

© Межов О. Г., 2023

ПЕРЕДМОВА

Внаслідок інтеграційних процесів у науковій парадигмі кінця ХХ – початку ХХІ ст. виникли нові галузі мовознавства, такі як функційна лінгвістика, комунікативна лінгвістика, лінгвопрагматика, психолінгвістика, когнітивна лінгвістика, дискурсологія, етнолінгвістика і лінгвокультурологія, соціолінгвістика, політична лінгвістика, лінгвогендерологія, юридична лінгвістика, медіалінгвістика, лінгводидактика, документна лінгвістика тощо. Обравши освітній компонент «Сучасна лінгвістика в контексті інтеграції наук», здобувачі освіти зможуть дізнатися про функційні параметри мовних одиниць, закони успішної комунікації й засоби комунікативного впливу, специфіку організації різних видів дискурсу; відбиття в мовленнєвій діяльності етнічної свідомості, менталітету, національного характеру, матеріальної та духовної культури народу; проблеми взаємозв'язку мови та суспільства, мови і гендеру, мови і влади, мови й політики; роль мови в юридичній теорії та практиці, судочинстві, лінгвістично-криміналістичній експертизі; психічні процеси породження, сприйняття й розуміння мовлення, психічні механізми формування в людини мовної здатності й ефективності спілкування; мову як засіб пізнання – отримання, зберігання, обробки й використання знань; можливості використання теоретичного доробку мовознавства у прикладних цілях.

Мета освітнього компонента – формувати у здобувачів освіти фахові компетентності на основі теоретичних знань про перспективні напрями сучасної лінгвістики, сформовані внаслідок міжгалузевої та внутрішньогалузевої інтеграції, здатність застосовувати їх для вирішення практичних завдань у різних сферах професійної діяльності.

Завдання освітнього компонента

розширити науковий світогляд магістрів й лінгвістичні навички шляхом вивчення:

- міжрівневих граматичних категорій у мовній системі, що виникли на перетині функційного синтаксису, словотвору та морфології;
- явища синтаксичної деривації – відношення похідності між однорівневими та різнорівневими синтаксичними одиницями;
- лінгвостилістичних функцій фонетичних, лексичних, фразеологічних, синтаксичних, словотвірних і морфологічних одиниць;

- морфонологічних явищ мови;
- інтеграції мовознавства з науками про комунікативну, психічну, пізнавальну діяльність людини;
- взаємодії мовознавства з науками про суспільство, політику і право;
- зв'язку мовознавства з науками про культуру етносу;
- способів проникнення лінгвістики в медіасферу;
- інтеграції лінгвістики й дидактики, лінгвістики та документознавства.

Посібник укладено на основі силабусу вибіркового освітнього компонента «Сучасна лінгвістика в контексті інтеграції наук» відповідно до освітньо-професійних програм підготовки магістрів. Пропоноване навчально-методичне видання охоплює теми двох змістових модулів *«Внутрішньогалузева інтеграція»*, *«Міжгалузева взаємодія як пріоритет розвитку сучасної лінгвістики»*. До кожної теми подано питання для обговорення на практичному занятті, рекомендовану літературу, завдання для самостійної роботи. Посібник містить також питання для підсумкового контролю, список основної та додаткової літератури до курсу, інтернет-ресурси, методичні рекомендації для самостійного вивчення тем дисципліни і критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти.

Навчально-методичне видання «Сучасна лінгвістика в контексті інтеграції наук» слугуватиме в організації практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи магістрів спеціальностей *014 Середня освіта (Українська мова та література. Світова література)*, *035 Філологія (Українська мова та література. Світова література; Мова та література (польська (переклад))*), а також здобувачів вищої освіти інших спеціальностей, які пізнають сучасні напрями лінгвістики.

ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика освітнього компонента
Денна та заочна форми навчання	ОС <i>магістр</i>	Вибіркова
Кількість годин/кредитів 120 год./ 4 кредити		Рік навчання перший
		Семестр другий
		Лекції д. ф. – 10 год.; з. ф. – 4 год.
ІНДЗ: немає		Практичні д. ф. – 14 год.; з. ф. – 6 год.
		Самостійна робота д. ф. – 88 год.; з. ф. – 96 год.
		Консультації д. ф. – 8 год.; з. ф. – 14 год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання		українська

Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові *Межов Олександр Григорович*

Науковий ступінь *доктор філологічних наук*

Вчене звання *професор*

Посада *професор кафедри української мови*

Контактна інформація: тел. 0992272361,

e-mail: mezhov.oleksandr@vnu.edu.ua, mezhov@ukr.net

Дні занять: <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi>

Структура освітнього компонента

Денна форма навчання

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					Бал
	Усього	у тому числі				
		Лек	Пр	К	С/р	
<i>Змістовий модуль 1. Внутрішньогалузева інтеграція</i>						
Тема 1. Функційно-категорійна граматики	12	2	2	1	7	10 балів
Тема 2. Дериваційний синтаксис	11	2	2	-	7	10 балів
Тема 3. Морфонологія	8	-	-	1	7	10 балів
Тема 4. Лінгвостилістика	7	-	-	-	7	10 балів
Разом за змістовим модулем 1	38	4	4	2	28	40 балів
<i>Змістовий модуль 2. Міжгалузева взаємодія як пріоритет розвитку сучасної лінгвістики</i>						
Тема 5. Інтеграція мовознавства з науками про комунікативну, психічну, пізнавальну діяльність людини	15	2	2	1	10	10 балів
Тема 6. Інтеграція мовознавства з науками про культуру етносу	13	-	2	1	10	10 балів
Тема 7. Інтеграція мовознавства з науками про суспільство, політику і право	15	2	2	1	10	10 балів
Тема 8. Лінгвістика та медіасфера	15	2	2	1	10	10 балів
Тема 9. Лінгвістика й дидактика	13	-	2	1	10	10 балів
Тема 10. Документна лінгвістика	11	-	-	1	10	10 балів
Разом за змістовим модулем 2	82	6	10	6	60	60 балів
Всього годин / балів	120	10	14	8	88	100 балів

Заочна форма навчання

Таблиця 2а.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					Бал
	Усього	у тому числі				
		Лек	Пр	К	С/р	
<i>Змістовий модуль 1. Внутрішньогалузева інтеграція</i>						
Тема 1. Функційно-категорійна граматики	11	1	1	-	9	10 балів
Тема 2. Дериваційний синтаксис	11	1	1	-	9	10 балів
Тема 3. Морфологія	11	-	-	2	9	10 балів
Тема 4. Лінгвостилістика	11	-	-	2	9	10 балів
Разом за змістовим модулем 1	44	2	2	4	36	40 балів
<i>Змістовий модуль 2. Міждисциплінарна взаємодія як пріоритет розвитку сучасної лінгвістики</i>						
Тема 5. Інтеграція мовознавства з науками про комунікативну, психічну, пізнавальну діяльність людини	13	1	1	1	10	10 балів
Тема 6. Інтеграція мовознавства з науками про культуру етносу	12	-	1	1	10	10 балів
Тема 7. Інтеграція мовознавства з науками про суспільство, політику і право	14	1	1	2	10	10 балів
Тема 8. Лінгвістика та медіасфера	13	-	1	2	10	10 балів
Тема 9. Лінгвістика й дидактика	12	-	-	2	10	10 балів
Тема 10. Документна лінгвістика	12	-	-	2	10	10 балів
Разом за змістовим модулем 2	76	2	4	10	60	60 балів
Всього годин / балів	120	4	6	14	96	100 балів

Результати навчання (компетентності)

Загальні компетентності

1. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
2. Здатність бути критичним і самокритичним.
3. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
5. Здатність працювати в команді та автономно.
6. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
7. Здатність проведення досліджень на належному рівні.

Фахові компетентності

1. Здатність доцільно користуватися лінгвістичною й міжгалузевою термінологією у професійній діяльності.
2. Здатність вільно орієнтуватися в новітніх лінгвістичних напрямках і школах.
3. Здатність критично осмислювати методологічні принципи, історичні надбання й новітні досягнення світової та вітчизняної лінгвістичної науки.
4. Здатність усвідомлювати мову як систему систем для вироблення вмінь аналізу її різнорівневих одиниць у їх взаємодії з урахуванням впливу лінгвальних і позалінгвальних чинників.
5. Здатність здійснювати комплексний різноаспектний аналіз, інтерпретацію і структурування мовного / мовленнєвого матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів.
6. Здатність застосовувати поглиблені знання з обраної лінгвістичної спеціалізації для вирішення практичних завдань у різних сферах професійної діяльності.
7. Здатність інтегрувати набуті лінгвістичні знання та вирішувати проблемні питання мовознавства у широких або мультидисциплінарних контекстах у тісному взаємозв'язку з іншими науковими і практичними галузями (соціологією, правознавством, політологією, етнологією, культурологією, психологією, когнітологією, прагматикою, теорією комунікацій, гендерологією, герменевтикою, журналістикою, теорією та практикою редагування, дидактикою, документознавством та ін.).
8. Здатність усвідомлювати роль емоційно-експресивних і логічних засобів мови для ефективного вирішення комунікативно-прагма-

тичних завдань у професійній діяльності, зокрема під час створення усних і письмових текстів державною мовою, їх аналізу, оцінювання, редагування та використання у різних жанрах, стилях і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному).

9. Планувати, організовувати, здійснювати і презентувати дослідження та/або інноваційні розробки в конкретній філологічній галузі, дотримуючись принципів академічної доброчесності.

Політика викладача щодо здобувача освіти

Освітній компонент охоплює два змістові модулі. Підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою складається із сумарної кількості балів за поточне оцінювання з відповідних тем.

Основними формами вивчення освітнього компонента є лекції, практичні заняття, самостійна робота, консультації. Обов'язковим є відвідування практичних занять та усні відповіді у процесі опитування, бесіди, дискусії, а також виконання завдань для самостійної роботи. На консультаціях викладач допомагає здобувачам освіти в опрацюванні складних питань курсу. Пропущені заняття можуть бути відпрацьовані під час очних консультацій у тих самих формах контролю, що передбачені на практичному занятті, або (за неможливості) через *e-mail, Viber, Skype, Zoom*. Усі завдання мають бути виконані вчасно, у встановлені терміни, відповідно до затвердженого розкладу занять.

З основними принципами організації поточного й підсумкового контролю знань здобувачів освіти у ВНУ імені Лесі Українки можна ознайомитися за покликанням: *ПОЛОЖЕННЯ про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки.*

Здобувачам освіти також можуть бути зараховані результати навчання, отримані в процесі неформальної та інформальної освіти. Деталі за покликанням: *ПОЛОЖЕННЯ про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки.*

Із порядком розгляду звернень щодо вирішення конфліктних ситуацій, пов'язаних з оцінюванням знань та навчальних досягнень здобувачів вищої освіти, можна ознайомитися за покликанням: *ПОЛОЖЕННЯ про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ВНУ імені Лесі Українки.*

Політика щодо академічної доброчесності

Здобувач освіти зобов'язаний самостійно виконувати всі завдання поточного й підсумкового контролю, покликаючись на джерело у випадку використання чужих думок. Жодна з форм порушення академічної доброчесності (присвоєння чужих напрацювань чи ідей, плагіат, некоректне цитування та ін.) недопустима. За таких дій – адекватна реакція відповідно до нормативних документів:

- Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату;
- Кодекс академічної доброчесності.

САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Самостійна робота здобувачів вищої освіти передбачає детальніше опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу, основної та додаткової літератури, а також виконання практичних завдань. Ефективність самостійної роботи здобувачів освіти викладач виявляє на практичних заняттях під час поточного контролю та фіксує в загальній оцінці за тему і змістовий модуль.

Теми практичних занять і самостійної роботи

Змістовий модуль 1. Внутрішньогалузева інтеграція

Тема 1. Функційно-категорійна граматики

Питання для обговорення

1. Категорійний синтаксис.
2. Категорійна морфологія.
3. Категорійний словотвір.
4. Міжрівневі граматичні категорії.

Рекомендовані джерела

Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми : підручник. Полтава : Довкілля, 2008. 712 с. (С. 430–474).

Загнітко А. П. Сучасні лінгвістичні теорії: монографія. Вид. 2-ге, випр. і доп. Донецьк : ДонНУ, 2007. 219 с. (С.18–24).

Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис: підручник. Київ: Либідь, 1993. 368 с. (С.165–180).

Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови / за ред. І. Р. Вихованця. Київ : Пульсари, 2004. 398 с.

Костусяк Н. М. Структура міжрівневих категорій сучасної української мови: монографія. Луцьк: Волин. нац. Ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 452 с.

<https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/17857>

Мірченко М. В. Структура синтаксичних категорій: монографія. Луцьк: Ред.-вид. відд. «Вежа» ВДУ ім. Лесі Українки, 2004. 393 с.

*Завдання
(на вибір студента)*

Максимальна оцінка за одну тему – 10 балів

- ✓ Взяти участь в обговоренні теми або створити ментальну карту до теми чи окремого питання – 4 бали.
- ✓ Підготувати презентацію у форматі *PowerPoint* до теми (30 слайдів) – 5 балів.
- ✓ Укласти 20 тестових завдань до теми (подати відповіді до них) – 5 балів.
- ✓ Дібрати фрагмент тексту (текстів) відповідного стилю й жанру, який міг би стати об'єктом лінгвістичного аналізу або дидактичним матеріалом з теми (до 2 сторінок) – 1 бал.

Тема 2. Дериваційний синтаксис

Питання для обговорення

1. Зв'язок дериватології та синтаксису. Поняття синтаксичної деривації та синтаксичної похідності.
2. Відношення похідності між різними типами складних речень.
3. Дериваційний потенціал складносурядних речень.
4. Складнопідрядне речення – базова структура для творення простих ускладнених речень.
5. Дериваційні відношення в системі простих речень.
6. Дериваційні параметри словосполучень.
7. Згортання речень у словосполучення та синтаксеми.

Рекомендовані джерела

Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис: підручник. Київ: Либідь, 1993. 368 с. (С.165–180).

Городенська К. Г. Деривація синтаксичних одиниць: монографія. Київ: Наук.думка, 1991. 192 с.

Межов О. Г. Основи дериваційного синтаксису української мови: програма і навчально-методичні матеріали до курсу. Луцьк: Вежа-Друк, 2020. 56 с.

<https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/19638?locale=en>

*Завдання
(на вибір студента)*

Максимальна оцінка за одну тему – 10 балів

- ✓ Взяти участь в обговоренні теми або створити ментальну карту до теми чи окремого питання – 4 бали.
- ✓ Підготувати презентацію у форматі *PowerPoint*. до теми (30 слайдів) – 5 балів.
- ✓ Укласти 20 тестових завдань до теми (подати відповіді до них) на основі практичних завдань із навчального посібника: *Межов О. Г. Основи дериваційного синтаксису української мови: програма і навчально-методичні матеріали до курсу. Луцьк: Вежа-Друк, 2020. 56 с. – 5 балів.*
<https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/19638?locale=en>
- ✓ Дібрати фрагмент тексту (текстів) відповідного стилю й жанру, який міг би стати об'єктом лінгвістичного аналізу або дидактичним матеріалом з теми (до 2 сторінок) – 1 бал.

Тема 3. Морфологія

Питання для обговорення

1. Морфологічний рівень як проміжний між фонологічним і морфологічним.
2. Морфологічні явища.
3. Валентність морфем

Рекомендовані джерела

Горпинич В. О. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфологія : навч. посіб. для студ. філол. спец. вищ. закл. освіти. – Київ: Вища шк., 1999. С. 162–200. <http://surl.li/gdiph>
Енциклопедія сучасної України
https://esu.com.ua/search_articles.php?id=68589
Морфологічний проміжний рівень мови / Кочерган М. П. Загальне мовознавство : підручник. 3-тє вид., виправл. і доповн. Київ : Видавничий центр «Академія», 2010. 464 с. (С. 279–283).

*Завдання
(на вибір студента)*

Максимальна оцінка за одну тему – 10 балів

- ✓ Взяти участь в обговоренні теми або створити ментальну карту до теми – 4 бали.
- ✓ Підготувати презентацію у форматі *PowerPoint*. до теми (30 слайдів) – 5 балів.
- ✓ Укласти 20 тестових завдань до теми (подати відповіді до них) – 5 балів.
- ✓ Дібрати фрагмент тексту (текстів) відповідного стилю й жанру, який міг би стати об'єктом лінгвістичного аналізу або дидактичним матеріалом з теми (до 2 сторінок) – 1 бал.

Тема 4. Лінгвостилістика

Питання для обговорення

1. Фоностиллістика.
2. Лексична стилістика.
3. Морфологічна й словотвірна стилістика.
4. Стиллістичний синтаксис.
5. Прагмастиллістика.

Рекомендовані джерела

Дудик П. С. Стиллістика української мови: навчальний посібник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2005. 368 с. (С. 121-288)

Мацько Л.І. та ін. Стиллістика української мови: Підручник / Л.І. Мацько, О.М. Сидоренко, О.М. Мацько; За ред. Л.І. Мацько. Київ: Вища шк., 2003. 462 с.

Безугла Л.Р. До питання розмежування прагматики, стилістики та прагмастиллістики // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. 2014. – №1102. Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов. Вип. 77. С. 6–11.
<http://ekhnuir.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/10018/2/Безугла.pdf>

*Завдання
(на вибір студента)*

Максимальна оцінка за одну тему – 10 балів

- ✓ Взяти участь в обговоренні теми або створити ментальну карту до одного з питань теми – 4 бали.
- ✓ Підготувати презентацію у форматі *PowerPoint*. **до одного з питань** теми **або теми в цілому** (30 слайдів) – 5 балів.
- ✓ Укласти 20 тестових завдань **до одного з питань** теми **або теми в цілому** (подати відповіді до них) – 5 балів.
- ✓ Дібрати фрагмент тексту (текстів) відповідного стилю й жанру, який міг би стати об'єктом лінгвістичного аналізу або дидактичним матеріалом **до одного з питань** теми **або теми в цілому** (до 2 сторінок) – 1 бал.

Змістовий модуль 2. Міждисциплінарна взаємодія як
пріоритет розвитку сучасної лінгвістики

**Тема 5. Інтеграція мовознавства з науками про комунікативну,
психічну, пізнавальну діяльність людини**

Питання для обговорення та рекомендовані джерела

1. Комунікативно-прагматична лінгвістика. Теорія комунікації.

Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми : підручник. Полтава : Довкілля, 2008. 712 с. (С. 550–624).

Загнітко А. П. Сучасні лінгвістичні теорії: монографія. Вид. 2-ге, випр. і доп. Донецьк: ДонНУ, 2007. 219 с. (С. 55–68; С. 196–198).

2. Лінгвістика тексту. Дискурсологія. Герменевтика.

Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми : підручник. Полтава : Довкілля, 2008. 712 с. (С. 482–540; С. 625–630).

Загнітко А. П. Сучасні лінгвістичні теорії: монографія. Вид. 2-ге, випр. і доп. Донецьк: ДонНУ, 2007. 219 с. (С.34–40; С. 149–157).

3. Психолінгвістика.

Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми : підручник. Полтава : Довкілля, 2008. 712 с. (С. 188–244).

Загнітко А. П. Сучасні лінгвістичні теорії: монографія. Вид. 2-ге, випр. і доп. Донецьк: ДонНУ, 2007. 219 с. (С. 69–111).

4. Когнітивна лінгвістика та лінгвоконцептологія.

Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми : підручник. Полтава : Довкілля, 2008. 712 с. (С. 365–420).

Загнітко А. П. Сучасні лінгвістичні теорії: монографія. Вид. 2-ге, випр. і доп. Донецьк: ДонНУ, 2007. 219 с. (С. 132–148).

Завдання

(на вибір студента)

Максимальна оцінка за одну тему – 10 балів

- ✓ Взяти участь в обговоренні теми або створити ментальну карту до одного з питань теми – 4 бали.
- ✓ Підготувати презентацію у форматі *PowerPoint*. до одного з питань теми або теми в цілому (30 слайдів) – 5 балів.
- ✓ Укласти 20 тестових завдань до одного з питань теми або теми в цілому (подати відповіді до них) – 5 балів.

- ✓ Дібрати фрагмент тексту (текстів) відповідного стилю й жанру, який міг би стати об'єктом лінгвістичного аналізу або дидактичним матеріалом до одного з питань теми або теми в цілому (до 2 сторінок) – 1 бал.

Тема 6. Інтеграція мовознавства з науками про культуру етносу

Питання для обговорення та рекомендовані джерела

1. Етнолінгвістика. Етнопсихолінгвістика.

Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми : підручник. Полтава : Довкілля, 2008. 712 с. (С. 252–277).

Шарманова Н. М. Етнолінгвістика : навчальний посібник для студентів факультету української філології ; за ред. Ж. В. Колоїз. Кривий Ріг : НПП АСТЕРІКС, 2015. 192 с.
<http://elibrary.kdpu.edu.ua/jspui/bitstream/0564/298/1/N.%20M.%20Sharmanova%20-%20Etnolinguistika.pdf>

2. Лінгвокультурологія.

Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми : підручник. Полтава : Довкілля, 2008. 712 с. (С.260–262; С. 278–304).

Загнітко А. П. Лінгвокультурологія: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / А. П. Загнітко, І. В. Богданова; за ред. А. П. Загнітка. 3-є вид., перероб. і доп. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. 287 с.

<https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/166/1/Лінгвокультурологія.pdf>

3. Лінгвофольклористика.

Сердега Р. Л. С 32 Конспект лекцій зі спецкурсу «Українська лінгвофольклористика». Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. 228 с.

https://shron1.chtyvo.org.ua/Serdeha_Ruslan/Konspekt_leksii_zi_spets_kursu_Ukrainska_linhvofolklorystyka.pdf?PHPSESSID=0jg724nema9ir9c9ehbla88u7

4. Інтерлінгвістика.

Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми : підручник. Полтава : Довкілля, 2008. 712 с. (С.355–357).

*Завдання
(на вибір студента)*

Максимальна оцінка за одну тему – 10 балів

- ✓ Взяти участь в обговоренні теми або створити ментальну карту до одного з питань теми – 4 бали.
- ✓ Підготувати презентацію у форматі *PowerPoint*. до одного з питань теми або теми в цілому (30 слайдів) – 5 балів.
- ✓ Укласти 20 тестових завдань до одного з питань теми або теми в цілому (подати відповіді до них) – 5 балів.
- ✓ Дібрати фрагмент тексту (текстів) відповідного стилю й жанру, який міг би стати об'єктом лінгвістичного аналізу або дидактичним матеріалом до одного з питань теми або теми в цілому (до 2 сторінок) – 1 бал.

Тема 7. Інтеграція мовознавства з науками про суспільство, політику і право

Питання для обговорення та рекомендовані джерела

1. Соціолінгвістика.

Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми : підручник. Полтава : Довкілля, 2008. 712 с. (С. 316–350, 367–358).

Загнітко А. П. Сучасні лінгвістичні теорії: монографія. Вид. 2-ге, випр. і доп. Донецьк: ДонНУ, 2007. 219 с. (С. 165–195).

2. Гендерна лінгвістика.

Гендерна лінгвістика в Україні: історія, теоретичні засади, дискурсивна практика: кол. монографія / Т. А. Космеда, Н. А. Карпенко, Т. Ф. Осіпова, Л. М. Саліонович, О. В. Халіман; за наук. ред. проф. Т. А. Космеди. Харків–Дрогобич, 2014. 470 с.

Синчак О. Гендерована мова: вектори влади і впливу // Гендер для медій : Підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей / За ред. М. Маєрчик, О. Плахотнік, Г. Ярманової. – Вид. третє, випр. і доп. Київ: Критика, 2017. С. 117–134.

https://ua.boell.org/sites/default/files/gender_dlya_medii_2017.pdf

Тараненко О. О. Андроцентризм у системі мовних координат і сучасний гендерний рух. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго,

2021. 112 с. <http://www.inmo.org.ua/assets/files/2021/гараненко-о.-о.-андроцентризм-2021.pdf>

3. Політична лінгвістика.

Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми : підручник. Полтава : Довкілля, 2008. 712 с. (С. 352–354).

Ситар Г. Політична лінгвістика : навчально-методичний посібник для студентів спеціальності 035 «Філологія» освітньої програми «Прикладна лінгвістика». Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2019. 184 с.

https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/170/1/Ситар_Політична%20лінгвістика.pdf

4. Юридична (правова) лінгвістика. Види лінгвістичної експертизи.

Шевченко Л., Сизонов Д. Лінгвістична експертиза: підручник. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2021. 244 с.

<https://www.twirpx.com/file/3496973/>.

Артикуца Н. В. Мова права і юридична термінологія : навчальний посібник. 2-ге вид., змін, і доп. Київ: Стилос, 2004. 277 с. http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/11215/Artykutsa_Mova_prava_i_yurydychna.pdf.

Правнича лінгвістика: навч. посіб. / Г. П. Проценко, Л. М. Шестопалова, О. Ф. Прохоренко [та ін.] ; за заг. ред. С. М. Гусарова. Київ : ПАЛИВОДА А. В., 2010. 312 с.

Завдання

(на вибір студента)

Максимальна оцінка за одну тему – 10 балів

- ✓ Взяти участь в обговоренні теми або створити ментальну карту до одного з питань теми – 4 бали.
- ✓ Підготувати презентацію у форматі *PowerPoint*. до одного з питань теми або теми в цілому (30 слайдів) – 5 балів.
- ✓ Укласти 20 тестових завдань до одного з питань теми або теми в цілому (подати відповіді до них) – 5 балів.
- ✓ Дібрати фрагмент тексту (текстів) відповідного стилю й жанру, який міг би стати об'єктом лінгвістичного аналізу або дидактичним матеріалом до одного з питань теми або теми в цілому (до 2 сторінок) – 1 бал.

Тема 8. Лінгвістика та медіасфера

Питання для обговорення

1. Медіалінгвістика і пресолінгвістика.
2. Медіаосвіта й медіадидактика.
3. Девіатологія та едитологія.

УВАГА! В Інтернет-ресурсах знайдіть тлумачення таких термінопонять: медіалінгвістика, пресолінгвістика, медіаосвіта, медіадидактика, девіатологія, едитологія, мовна девіація.

Рекомендовані джерела

Шевченко Л.І., Сизонов Д.Ю. Теорія медіалінгвістики: підручник; за ред. Л.І. Шевченко. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2021. 214 с. URL : <http://surl.li/gdiwp>

Бацевич Ф. Основи комунікативної девіатології. Львів: Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, 2000. 236 с.

Бондаренко Т. Г. Типологія мовних помилок та їх усунення під час редагування журналістських матеріалів: Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. к. філол. н.: 10.01.08 / КНУ імені Т. Шевченка. Київ, 2003. 20 с.

Konstankevych I., Kostusiak N., Shulska N., Stanislav O., Yelova T., Kauza I. Media Manipulation as a Tool of Information Warfare: Typology Signs, Language Markers, Fact Checking Methods. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, 2022. Vol. 12, Issue 2, Spec. Issue XXIX. P. 224–230.

URL : http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/120229/papers/A_39.pdf.

Kostusiak N, Mezhev O., Pryimachok O., Holiukh L., Zdikhovska T., Tykha L. Concept of *Crisis* in the Latest Media Information Field. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, 2022. Vol. 12, Issue 1, Spec. Issue XXV. P. 287–292.

URL : http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/120125/papers/A_51.pdf.

Kostusiak N., Navalna M., Mezhev O. The Functional-Cognitive Category of Femininity in Modern Ukrainian. *Cognitive Studies / Études cognitives*, 2020 (20), s. 1–12. URL : <https://doi.org/10.11649/cs.2310>.

Kostusiak N., Pryimachok O., Zdikhovska T., Shkamarda O., Svitlikovska O., Poliak I. Communicative-pragmatic Potential and Semantic-grammatical Manifestations of Uncertainty in Modern Ukrainian Masmmedia. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, 2022. Vol. 12, Issue 1, Spec. Issue XXVII. P. 41–46.

URL : http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/120127/papers/A_09.pdf.

Kostusiak N., Shulska N., Kozlova T., Lynnyk Y., Slashchuk A., Musiichuk T. Features of Public Communication: Rhetorical Skill and Language Manipulation. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, 2022. Vol. 12, Issue 2, Spec. Issue XXIX. P. 208–213. URL : http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/120229/papers/A_36.pdf.

Mezhov O, Navalna M., Kostusiak N. Invective Vocabulary in Media Discourse at the Beginning of the 21st Century: A Psycholinguistic Aspect. *East European Journal of Psycholinguistics*. Lutsk : Lesya Ukrainka Eastern European National University, 2020. Vol. 7, No. 1, pp. 97–110. URL : <https://doi.org/10.29038/eejpl.2020.7.1.mez>.

Navalna M., Shynkaruk V., Kostusiak N., Skliarenko O., Kushch N., Buhaiova O. New Appearances of the Leksema FRONT in the Language of Modern Ukrainian Mass Media. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, 2023. Vol. 13, Issue 1, Spec. Issue XXXII. P. 58–63. URL : http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/130132/papers/A_10.pdf.

Shulska N., Kostusiak N., Rymar N., Zavarynska I., Mykhalchuk S., Bovda O. Call Names in Unofficial Communication of the Military: Specificity of Creation and Lexico-Semantic Base. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, 2022. Vol. 12, Issue 2, Spec. Issue XXX. P. 53–60. URL : http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/120230/papers/A_11.pdf.

Завдання

(на вибір студента)

Максимальна оцінка за одну тему – 10 балів

- ✓ Взяти участь в обговоренні теми або створити ментальну карту до теми чи окремого питання – 4 бали.
- ✓ Підготувати презентацію у форматі *PowerPoint*. до теми (30 слайдів) – 5 балів.
- ✓ Укласти 20 тестових завдань до теми (подати відповіді до них) – 5 балів.
- ✓ Дібрати фрагмент тексту (текстів) відповідного стилю й жанру, який міг би стати об'єктом лінгвістичного аналізу або дидактичним матеріалом з теми (до 2 сторінок) – 1 бал.

Тема 9. Лінгвістика й дидактика

Питання для обговорення

1. Предмет і завдання сучасної лінгводидактики.
2. Галузі лінгводидактики.
3. Нові підходи до навчання мови в ЗЗСО і ЗВО.
4. Сучасні методики й інформаційно-комунікаційні технології навчання мови.

Рекомендовані джерела

Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Київ : Ленвіт, 2003. 262 с. URL: http://www.khotiv-nvk.edukit.kiev.ua/Files/downloads/zagalnoyevrop_rekom.pdf

Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>

Методика навчання української мови [Електронний ресурс]. URL: <http://subject.com.ua/ukrmova/method/index.html>

Навчально-методичний комплекс з дисципліни Методика викладання української мови
https://fisf.sspu.edu.ua/images/2019/nmk_metodika_vikladannya_ukrayins_koyi_movi.pdf

Нікітіна А.В. Українська лінгвометодика для магістрантів : навчально-методичний посібник. / А. В. Нікітіна ; Держ. закл. „Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Старобільськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2015. – 375 с. <https://docplayer.net/55833157-Ministerstvo-osviti-i-nauki-ukrayini-derzhavniy-zaklad-luganskiy-nacionalniy-universitet-imeni-tarasa-shevchenka-a-v-nikitina.html>

Біляєв О. М. Лінгводидактика рідної мови. Київ : Генеза, 2005. 180 с.

Омельчук С. Сучасна українська лінгводидактика: норми в термінології і мовна практика фахівців: монографія. Київ : ВД «Києво-Могилянська академія», 2019. 356 с.

Остапенко Н. М. Теорія і практика формування лінгводидактичних компетентностей у студентів філологічних факультетів ВНЗ : монографія. Черкаси : видавець Чабаненко Ю., 2008. 330 с.

Пентиліук М.І. Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики: зб. статей. Київ : Ленвіт. 2011. 256 с.

Словник-довідник з української лінгводидактики: навч. посіб. / М. Пентилюк та ін. ; за заг. ред. М. Пентилюк. Київ : Ленвіт, 2015. 319 с.

*Завдання
(на вибір студента)*

Максимальна оцінка за одну тему – 10 балів

- ✓ Взяти участь в обговоренні теми або створити ментальну карту до теми чи окремого питання – 4 бали.
- ✓ Підготувати презентацію у форматі *PowerPoint*. до теми (30 слайдів) – 5 балів.
- ✓ Укласти 20 тестових завдань до теми (подати відповіді до них) – 5 балів.
- ✓ Дібрати фрагмент тексту (текстів) відповідного стилю й жанру, який міг би стати дидактичним матеріалом з теми (до 2 сторінок) – 1 бал.

Тема 10. Документна лінгвістика

Питання для обговорення

1. Лінгвістичні засади документознавства.
2. Основи документотворення.
3. Мовностилістичні особливості документів.
4. Документи: вимоги до оформлення, загальна мовна характеристика текстів.

Рекомендовані джерела

Пізнюк Л. В. Документна лінгвістика: навчальний посібник. Київ, 2018. 174 с. <http://www.dut.edu.ua/ua/lib/3/category/741/view/1700>

*Завдання
(на вибір студента)*

Максимальна оцінка за одну тему – 10 балів

- ✓ Взяти участь в обговоренні теми або створити ментальну карту до теми чи окремого питання – 4 бали.
- ✓ Підготувати презентацію у форматі *PowerPoint*. до теми (30 слайдів) – 5 балів.
- ✓ Укласти 20 тестових завдань до теми (подати відповіді до них) – 5 балів.

- ✓ Дібрати фрагмент тексту (текстів) відповідного стилю й жанру, який міг би стати об'єктом лінгвістичного аналізу або дидактичним матеріалом з теми (до 2 сторінок) – 1 бал.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Адресант – особа, яка ініціює комунікативний акт, кодує повідомлення мовними засобами й передає адресатові.

Адресат – особа, яка сприймає й інтерпретує повідомлення адресанта; отримувач інформації, реципієнт.

Акт мовленнєвий – психофізичний процес, зв'язок між мовцем (адресантом) і слухачем (адресатом), що передбачає три компоненти: говоріння (писання), сприйняття, розуміння мовлення (тексту).

Антропоцентризм (антропоцентричність) – лінгвістичний принцип, відповідно до якого мовні явища аналізують через призму людського фактору, а мову вивчають для пізнання її носія – людини.

Асоціація – пов'язування двох явищ, двох уявлень, двох об'єктів, як правило, стимулу й реакції.

Гендер – набір мовних вживань чоловіками і жінками з урахуванням тієї чи тієї історичної, функційно-соціальної зумовленості; поняття про систему ролей між чоловіками і жінками в суспільстві, набір соціокультурних якостей, усталених і закріплених за чоловічою та жіночою поведінкою.

Гендерна лінгвістика / лінгвістична гендерологія – науковий напрям, що вивчає гендеру його лінгвістичному вияві за допомогою понятійного апарату мовознавства.

Граматика (від грец. *grammatike (techne)* – мистецтво читати і писати букви, від *gramma* – буква) – 1) будова мови, тобто система способів словотворення, морфологічних категорій і форм, синтаксичних категорій і конструкцій; 2) розділ мовознавства, що вивчає граматичну будову мови.

Дидактика (рп. *didaktikos* — повчальний) — галузь педагогіки, яка розробляє теорію освіти, навчання, а також виховання у процесі навчання.

Діскурс – замкнута цілісна комунікативна ситуація (подія), у яку занурено текст і комунікантів з усім спектром мовних, когнітивних, соціокультурних, етнічних, прагматичних, психологічних та інших чинників.

Дискурсологія – галузь мовознавства, спрямована на всебічний і вичерпний опис і характеристику різних типів дискурсу, зокрема дослідження їхніх структурно-семантичних, комунікативно-прагматичних, когнітивних, етнопсихологічних, соціолінгвістичних, гендерних, культурологічних та інших особливостей.

Документна лінгвістика – науково-навчальна філологічна дисципліна, що вивчає мову та стиль службових документів з метою уніфікації, що забезпечує економію витрат часу на укладання службових документів. Дисципліна входить до комплексу документно-інформаційних дисциплін.

Евристика – наука, що вивчає способи наукового пошуку та здійснення наукових відкриттів.

Еколінгвістика – розділ мовознавства на межі соціо- та психолінгвістики й лінгвістичної філософії, спрямований на розгляд мови як складника системи взаємного існування людини, суспільства і природи. Головними напрямками еколінгвістики є: 1) дослідження глобальної мовної ситуації у світі; 2) установлення причин, форм, функцій і наслідків мовної різноманітності; 3) аналіз чинників зникнення мов; 4) систематизація екологічних і неекологічних елементів мовних систем; 5) аналіз текстів, які розробляють теми охорони навколишнього середовища; 6) дослідження екодискурсів, тобто комунікації, пов'язаної із правовими нормами охорони середовища, навчальних текстів, що забезпечують виховання екограмотності; 7) аналіз психологічних, соціальних гендерних чинників екокомунікації; 8) розгляд співвідношення екограмотності й мовної грамотності з огляду на боротьбу за чистоту мови тощо.

Експансіонізм (від франц. *expansionnisme*, від лат. *expansio* – розширення, поширення) – використання здобутків інших наук для пояснення мовних явищ; вихід лінгвістики (когнітивної) в інші науки.

Експланаторність (від англ. *to explain* – пояснювати) – принцип пояснення мовних явищ.

Експонент (від лат. *exponens* – той, що виставляє напоказ) – план вираження мовного знака, позначувальне.

Епістема (від грец. *episteme* – знати, пізнавати, розуміти) – поняття в античній філософії, введене М. Фуко, що позначає знання (також науку або пізнання). Воно відображає уявлення про якийсь глобальний принцип організації всіх проявів людського життя (культури), якійсь «структурі перш за всі інші структури», яка конститує і за правилами якої функціонують всі інші структури. Ця домінантна структура описується як семіотичний феномен та, відповідно, вивчається методами, придатними для опису мови.

Епістемологія (від грец. *episteme* – знання, *logos* – учення) – філософськометодологічна дисципліна, предметом дослідження якої

є знання як таке, його будова, структура, функціонування й розвиток. Традиційно ототожнюється з теорією пізнання.

Етнолінгвістика – напрям у мовознавстві, що перебуває на межі етнографії і лінгвістики та вивчає мову в її відношенні до культури народу та стосунки між етносами і мовами з виявом певних лакун у тих чи тих мовах, етнолінгвістичного навантаження тих чи тих лінгвальних компонентів.

Етнопсихолінгвістика – розділ етнолінгвістики / психолінгвістики, у межах якого, крім інших, вивчають проблеми специфіки психічного устрою певного етносу та його впливу на мову, мовленнєву та комунікативну поведінку.

Етноцентризм – сприйняття й інтерпретація комунікативної поведінки інших крізь призму своєї культури, вирізнення носіїв «своєї» культури від «чужої»; етнічні стереотипи й упередження, виявлювані в оцінці відмінностей між етносами за принципом «ми – кращі, вони – гірші».

Ілокуція – один зі складників мовленнєвого акту, що передбачає втілення у висловлення певної комунікативної інтенції, комунікативної мети, що надає висловлення відповідної комунікативної спрямованості; намір, мета адресанта в мовленнєвому акті.

Інтеракція – взаємодія комунікантів у процесах спілкування з використанням засобів мовного і позамовного кодів.

Інтерпретація – когнітивний процес і водночас результат в установленні смислу мовленнєвих і/або немовленнєвих дій, | процес, який має свої результати. Для здійснення інтерпретації презумпція інтепретованості об'єкта.

Інтертекстуальність – включення до тканини тексту фрагментів або відповідних елементів інших текстів у вигляді маркованих чи немаркованих цитат, алюзій, ремінісценцій, що утворюють з відповідним авторським текстом особливе смислове ціле.

Знання – узагальнений досвід людства про дійсність, що має форму фактів, правил, висновків, закономірностей, ідей, теорій.

Категоризація – процес утворення та визначення категорій, членування внутрішнього й зовнішнього світу людини відповідно до її функціонування та буття, впорядковане представлення різноманітних явищ через зведення їх до меншої кількості розрядів, об'єднань тощо.

Картина світу мовна – вияв у категоріях (значною мірою і у формах) мови уявлень певного мовного колективу про будову, елементи і процеси дійсності в її співвідношенні з людиною-мовцем.

Когезія – структурно-граматична категорія зв'язності тексту; форми зв'язку – граматичні, семантичні, лексичні (повтори, дейктичні й анафоричні слова, сполучники, порядок слів тощо) – між окремими частинами тексту, що визначають перехід від одного контекстно-варіативного членування тексту до іншого і забезпечують послідовну, часово-просторову взаємозалежність окремих повідомлень, фактів, дій тощо.

Когерентність – семантична категорія зв'язності тексту.

Когнітивна лінгвістика – мовознавчий напрям, в якому функціонування мови розглядається як різновид когнітивної (пізнавальної) діяльності, а когнітивні механізми та структури людської свідомості досліджуються через мовні явища.

Когнітивна граматики – граматичні концепції та моделі опису мов, які орієнтуються, як і вся когнітивна лінгвістика, на вивчення когнітивних аспектів мовних явищ.

Когніція – основне поняття когнітивної лінгвістики, що позначає сукупність психічних (ментальних, мисленневих) процесів сприйняття світу, простого спостереження за довкіллям, категоризації, мислення, мовлення та ін., які виступають засобом опрацювання та систематизування інформації, що надходить людині або зовні, або уже реінтерпретована людиною.

Компетенція (лат. *competentia* – *приналежність по праву*) комунікативна – сукупність знань і умінь учасників інтеракції спілкування у різноманітних умовах (ситуаціях) з різними комунікантами; набір комунікативних стратегій разом із володінням комунікативними правилами, максимами, постулатами і конвенціями спілкування.

Компетенція мовна – знання мови і комунікативні навички, що забезпечують мовцеві можливість створювати і розуміти мовлення (тексти) різного ступеня складності та різного спрямування; сукупність знань про спілкування в різних умовах.

Комунікація – мовленнєве спілкування, використання мови для спілкування та обміну інформацією; передавання від однієї особи іншій якогось повідомлення з певною метою; взаємодія між учасниками спілкування за допомогою вербальних, невербальних і паравербальних (паралінгвістичних) засобів.

Комунікація міжкультурна – спілкування носіїв різних культур, особистостей різних національно-лінгвокультурних спільнот, індивідуумів різних ментально-лінгвальних комплексів.

Конотація (лат. *con* — разом і *notatio* — позначення) — додатковий семантико-стилістичний відтінок, який накладається на основне значення слова, надає йому певного експресивного, емоційного забарвлення — урочистості, невимушеності, фамільярності тощо.

Контекст (лат. *contextus* — тісний зв'язок, з'єднання) — частина тексту, в якій будь-яке слово чи речення реалізується сповна, виявляє свій комунікативний (спілкувальний) потенціал, конкретизується, індивідуалізується семантично й стилістично.

Конфлікт комунікативний — асиметрія відносин між адресантом та адресатом, дисбаланс комунікативних статусів, неефективність спілкування; зіткнення, розбіжність комунікативних стратегій, тактик, програм адресанта і адресата, мети, поглядів комунікантів, результатом чого здебільшого є припинення спілкування.

Концепт – оперативна одиниця мислення і / або людської психіки, квант структурування знання, що відображає знання і досвід людини; оперативна змістовна одиниця пам'яті й поняттєвої системи, що об'єднує смисли, якими оперує людина в процесах мислення; у когнітивній лінгвістиці – одиниця ментальних або психічних ресурсів свідомості й тієї інформаційної структури, яка відображає знання й досвід людини; у комунікативній лінгвістиці, психолінгвістиці – оперативна змістова одиниця пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи і мови мозку (*lingua mentalis*), усієї картини світу, відображеної в мозку людини; відомості про те, що індивід знає, припускає, думає, уявляє про об'єкти світу.

Концепт лінгвокультурний – дискретна змістовна одиниця колективної свідомості національної лінгвокультурної спільноти, що віддзеркалює предмети реального або ідеального світів і зберігається в колективній пам'яті у вербально-позначувальному вигляді.

Концепт національно-культурний – найзагальніша, максимально абстрагована, але конкретно представлена в мовній свідомості «ідея» «культурного предмета» в сукупності всіх валентних зв'язків із національно-культурною маркованістю.

Лексична стилістика – вчення про функції, зумовлені семантикою слів; комплекс знань про стилістичне використання повнозначних і неповнозначних слів і вигуків.

Лінгвокультурема – одиниця аналізу спілкування, комплексне міжрівневе поняття, єдність лінгвального та екстралінгвального культурного змісту. Засобом вираження є слово, словосполучення, текст.

Лінгвокультурологія – розділ науки про мову, що вивчає функції, взаємодію, взаємозв'язок мови й культури.

Лінгвістика, або мовознавство – наука про будову та історичний розвиток мови, вивчає природну людську мову загалом (у всьому обсязі властивостей, функцій, будови, функціонування й історичного розвитку мови) і всі мови світу як її індивідуальних представників.

Лінгвістика комунікативна – розділ мовознавства (почасти новий напрям сучасної науки про мову), що вивчає закономірності, складники і чинники комунікативної діяльності, мовленнєве спілкування, яке охоплює відповідні компоненти: мовця, адресата, повідомлення, контекст, дискурс (текст), мовленнєвий жанр і мовленнєвий акт, особливості контакту, код (засоби) повідомлення; враховує фізичні, фізіологічні, психологічні, соціальні, ситуативні та ін. чинники комунікації.

Лінгвістика політична – сфера лінгвістичних досліджень, предметом яких постає політичний дискурс у сукупності дискурсивних практик, що ідентифікують учасників політичного дискурсу і формують конкретну проблематику політичної комунікації.

Лінгвістика правнича (юридична) – новий перспективний напрям міждисциплінарних досліджень, що набуває особливої актуальності в умовах розбудови правової держави, реформування правової системи, активізації кодифікаційного процесу в Україні. Предметом вивчення правничої лінгвістики є мова законодавства і правозастосування, судочинства й нотаріату, юридичної документації, правничої науки й освіти, правової інформації та правової публіцистики, зокрема її жанрово-стильові різновиди, лексико-граматичні особливості текстів, їхній аналіз, інтерпретація, оцінювання, створення, перетворення, редагування, лінгвістична експертиза.

Лінгвістика прагматична – мовознавча дисципліна, що вивчає використання мовних знаків та їхні прагматичні функції у мовленнєвій комунікації; вимір формування мовленнєвих висловлень, що визначається функціональними особливостями партнерів у мовленнєвому акті, наприклад, комунікативною інтенцією мовця та характером мовних засобів, які він використовує, самою ситуацією спілкування тощо.

Лінгвістика прикладна – напрям у мовознавстві, що опрацьовує методи розв'язання тих чи тих практичних завдань, які безпосередньо пов'язані з застосуванням і використанням мови.

Лінгвістика сугестивна / сугестійна – розділ психолінгвістики, що досліджує особливості й засоби навіювання, закономірності подання інформації, що сприймається без належної критичної оцінки та яка впливає на перебіг нервово-психологічних процесів.

Лінгвістика тексту – галузь мовознавства, що вивчає правила побудови, організації зв'язного мовлення, тексту, його внутрішню структуру й типологію, змістово-знакову і комунікативну репрезентацію.

Лінгводидактика – методична дисципліна, метою якої постає опис мови як навчальної дисципліни та лінгвопедагогічне та лінгвотехнологічне конструювання навчально-теоретичного і навчально-практичного матеріалу.

Лінгвоконцептологія – наука про концепти. Лінгвоконцептологія виокремилася з когнітивної лінгвістики наприкінці 90-х р. ХХ ст. Її метою є розгляд закономірностей концептуалізації, що полягає в осмисленні й упорядкуванні результатів внутрішнього рефлексивного досвіду людини й уявлень про об'єкти за поняттєвою класифікацією. Складником концептуалізації є концепти – інформаційні структури свідомості.

Лінгвопрагматика – мовознавча дисципліна, що вивчає міжособистісні відносини й мовні засоби їхньої фіксації у закономірностях вербальної комунікації, закономірності та умови успішної та належної її реалізації.

Медіалінгвістика (медійна лінгвістика) – новий напрямок сучасної лінгвістики, що вивчає функціонування мови в засобах масової інформації.

Медіатекст – усний чи писемний твір масово інформаційної діяльності та масової комунікації з комунікативним наміром та прагматичною настановою автора (журналіста) як мовленнєвої особистості специфічного інтелекту, когнітивної здатності, світосприйняття.

Метод – сукупність прийомів, способів, методик вивчення мови, пов'язаних з певною лінгвістичною теорією.

Метод навчання – спосіб упорядкованої взаємодії вчителів та учнів, за допомогою якого вирішуються проблеми освіти, виховання і розвитку в процесі навчання.

Методика дослідження – це система правил використання методів, прийомів та операцій.

Методологічна основа дослідження – основне, вихідне положення, на якому базується наукове дослідження.

Методологія – вчення про методи наукового дослідження; стратегії та процедури, що застосовують науковці у своїх дослідженнях; сукупність методів; учення про правила мислення при створенні теорії науки; це концептуальний виклад мети, змісту, методів дослідження, які забезпечують отримання максимально об'єктивної, точної, систематизованої інформації про процеси та явища.

Методологія лінгвістична – сукупність науково-дослідних аспектів, методів і методик дослідження мови.

Методологія наукового пізнання – учення про принципи, форми й способи науково-дослідницької діяльності.

Морфологічна стилістика – вчення про стилістичне використання морфологічних (граматичних) форм слів (синові і сину і т. ін.), про стилістичну своєрідність і важливість слів з певними морфологічними категоріями, значеннями (відмінка і т. ін.).

Напрям функційний – функційно-семантичний опис різноярусних засобів, об'єднаних спільною змістовою функцією. Основу об'єднання становить поняттєва категорія, що виражається в мові граматичними, лексичними та імпліцитними засобами; аналіз функцій мови, функціонування мови як системи.

Невдача комунікативна / Девіація комунікативна – висловлення, що не підтвержені діями мовця; у комунікативній лінгвістиці – нерозуміння або неповне розуміння одним із комунікантів мовленнєво-поведінкового акту іншого, зумовленого неволодінням першим системою значень тієї національної культури, мовою якої відбувається спілкування.

Парадигма (від грец. *paradeigma* – приклад, зразок) – 1) у широкому розумінні – ряд протиставлених мовних одиниць, кожна з яких визначається відношеннями до інших; 2) у вузькому розумінні – об'єднання мовних одиниць у певні класи, де кожна з них може у мовленні бути заміненою іншою одиницею цього класу.

Парадигматика – один із двох системних аспектів у вивченні мови, що розглядає мовні одиниці як сукупності структурних елементів, об'єднаних у пам'яті мовців і пов'язаних відношенням протиставлення.

Парадигма сучасна лінгвістична – система поглядів на мову як об'єкт дослідження, втілена у відповідних концепціях, теоріях, методологіях і дослідницьких програмах, на базі яких створюються нові дослідницькі напрями, зокрема «гібридні» лінгвістичні дисципліни.

Педагогічна технологія (гр. *techne* — мистецтво, майстерність і *logos* — слово, вчення) – сукупність психолого-педагогічних настанов, які визначають спеціальний підхід і поєднання форм, методів, способів, прийомів, виховних засобів (схем, креслень, діаграм, карт).

Перлокуція / Акт перлокутивний – компонент мовленнєвого акту, що відображає можливі або вже здійснені результати акту комунікації; спрямованість мовленнєвого акту на досягнення результативної реакції адресата; один із трьох конститuentів мовленнєвого акту, який відображає очікувані чи досягнуті результати здійсненого мовленнєвого акту.

Політична комунікація – мовленнєва діяльність, спрямована на ідейну пропаганду, емоційний вплив на громадян з метою залучення до участі в політичному житті країни, прийняття й обґрунтування соціально-політичних рішень в умовах множинності поглядів у суспільстві.

Прикладна соціолінгвістика – розділ соціолінгвістики, який вивчає практичне використання результатів соціолінгвістичних емпіричних і теоретичних досліджень при розв'язанні різних соціальних проблем функціонування, розвитку і взаємодії мов в окремих країнах і регіонах.

Політичний дискурс – конкретний вияв політичної комунікації, що передбачає актуалізацію політичного тексту в комунікативному акті взаємодії політичного суб'єкта (мовця) та політичного об'єкта (адресата).

Прагмалінгвістика (лінгвістична прагматика) – розділ комунікативної і функційно зорієнтованої лінгвістики, що вивчає функціонування мови в реальних процесах комунікації, де значення висловлень постає невід'ємним від ситуації спілкування і визначається через комунікативну мету партнерів мовленнєвого акту; вияви в мовленнєвій інтеракції співвідношень комунікантів, простеження їхнього ставлення до предмета комунікації, ситуації спілкування.

Предмет дидактики – зміст освіти підростаючого покоління і організація процесу, що забезпечує оволодіння цим змістом.

Принцип навчання (дидактики) – твердження, що визначає зміст, організаційні форми і методи навчальної роботи школи.

Проблемне навчання – різновид розвиваючого навчання, істотною рисою якого є здатність формувати творче мислення особистості та прищеплювати навички наукового пошуку.

Програмоване навчання – різновид репродуктивного підходу до навчання, який передбачає використання спеціальних програм управління процесом засвоєння знань.

Психолінгвістика – вивчає процеси сприйняття / розуміння і формування, продукування мовлення (зокрема й говоріння) та співвідношення цих процесів із мовною системою, а також питання мовного впливу на суспільну свідомість, експериментальне дослідження психологічної діяльності суб'єкта щодо засвоєння та використання мовної системи.

Розвиваюче навчання — спрямованість принципів, методів і прийомів навчання на ефективний розвиток пізнавальних процесів школярів: сприймання, мислення, пам'яті, уяви тощо.

Самостійне спостереження — метод навчання, що передбачає самостійне сприймання учнями, студентами явищ дійсності у процесі навчання.

Свідомість етнокультурна– усвідомлення певним етносом і його членами неповторності своєї культури, її відмінності від інших культур, здебільшого характеризується аксіологічними (оцінними) аспектами: розумінням цінності своєї культури.

Семантика (від франц. *semantique* – наука про зміст, від грец. *semantikos* – який має значення, означає) – 1) план змісту в мові; 2) значення мовної одиниці; 3) розділ мовознавства, що вивчає план змісту в мові.

Синтаксична стилістика – вчення про стилістичні функції всіх різновидів словосполучень, речень, членів речення, синтаксично нечленованих конструкцій і тих особливих складових речення, які не мають статусу членів речення (звертання, вставні слова і т. ін.)

Ситуація комунікативна – конкретна ситуація спілкування, що охоплює партнерів спілкування (і в яку вони вступають), вербальні і невербальні способи реалізації комунікативної інтенції (стратегію, тактику комунікації тощо). Комунікативна ситуація визначає мовленнєву поведінку учасників спілкування; збіг тих чи інших обставин, що спонукають особистість до комунікації: встановлює параметри мовленнєвої і немовленнєвої поведінки, способи реалізації комунікативної інтенції (стратегії, тактики та ін.).

Соціолінгвістика – мовознавча наука (гібридна наука, що постала у ХХ ст. на перетині соціології, соціальної психології, лінгвістики), що вивчає соціальну природу мови, її суспільні функції, взаємодію мови і суспільства, загальні закономірності розвитку і функціонування мови в суспільстві (макросоціолінгвістика), а також варіативність та зміни в мові, зумовлені соціальними чинниками (мікросоціолінгвістика); наука, що охоплює мовознавчі дослідження (навчальна дисципліна), спрямовані на вивчення мови в її соціальних контекстах, або соціальному житті крізь призму лінгвістичних категорій.

Спілкування / комунікація – вербальна або невербальна мовленнєва взаємодія (інтерація).

Спілкування міжособистісне – взаємодія між кількома людьми, яка здійснюється за допомогою засобів мовленнєвого і позамовленнєвого впливу, в результаті якої виникає психологічний контакт, зароджуються певні стосунки між учасниками спілкування.

Стилістема — окрема стилістична функція кожної окремої мовної одиниці – від фонем і до тексту. За словом, яке не становить терміна (здебільшого за багатозначним словом), закріпилась, усталилась у мові не одна, а дві, кілька чи навіть багато стилістем.

Стилістика (лінгвостилістика) – розділ науки про мову; лінгвістичне вчення про функціонування й використання мови.

Стилістика – розділ мовознавства, що має основним предметом стиль у всіх мовознавчих значеннях цього терміну – як індивідуальну манеру мовлення, як функціональний стиль мовлення, як стиль мови.

Стилістичний синтаксис – різновид стилістики, галузь знань про функції словосполучень, членів речення, речень і синтаксично нечленованих конструкцій (слів-речень — стверджувальних, заперечних, питальних, спонукальних, емоційно-оцінних та ін.).

Стереотип етнічний – спрощений, схематизований, емоційно забарвлений образ певної етнічної групи або спільноти, який легко переноситься на всіх представників цієї групи.

Стратегії комунікативні – опрацьовані відповідно до змістової мети правила, оргресурси та послідовність комунікативних дій, яких дотримуються учасники комунікації.

Структура мови – спосіб організації мовної системи, її внутрішньої будови.

Тактика комунікативна – сукупність прийомів і методів реалізації комунікативної стратегії, визначена лінія мовленнєвої поведінки на

певному етапі комунікативної взаємодії, спрямованої на одержання бажаного ефекту чи запобігання ефекту небажаного.

Теорія мовленнєвих актів – логіко-лінгвістичний напрям дослідження одиниць вербальної комунікації (інтенційно й ситуативно зумовлених, семантично та граматично організованих висловлень). У її межах вивчається прагматика та структура мовленнєвих актів як складників повідомлень; лінгвістична дисципліна, що досліджує рівні мовленнєвих операцій і типи мовленнєвих актів.

Трансформаційний аналіз – експериментальний прийом визначення синтаксичних і семантичних подібностей і відмінностей між мовними об'єктами через подібності й відмінності в наборах їх трансформацій.

Трансформація – закономірна зміна основної моделі (ядерної структури), що призводить до створення вторинної мовної структури.

Фонетична стилістика — лінгвістичне вчення про функцію (функції) окремої фонемі і про поєднання фонем у словах і між словами в межах усієї мовної системи, а також про функціональний вияв нормативно-літературної вимови слів, про наголошування слів, про типову інтонацію мовних одиниць.

Стиль мови функціональний – різновид літературної мови, в якому мовний код виступає в певній соціально-значущій сфері суспільно-мовленнєвої практики людей і особливостями котрої обумовлена специфіка спілкування в даній сфері.

Функціональна лінгвістика – сукупність шкіл і напрямів, які характеризуються переважною увагою до вивчення функціонування мови як засобу спілкування. Синонім: функціоналізм.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ ТЕМ ДИСЦИПЛІНИ

Дізнатися про мету, завдання, структуру і зміст освітнього компонента «Сучасна лінгвістика в контексті інтеграції наук», рекомендовані джерела, політику викладача щодо студента, форми контролю й систему оцінювання можна, переглянувши силабус на сайті факультету за покликанням <http://surl.li/ctkxx>. Відповідно до навчального плану дисципліна передбачає лекції, практичні заняття, самостійну роботу студента і консультації. Отож, щоб належно опанувати кожен тему зокрема й дисципліну загалом, потрібно: 1) уважно прослухати лекції викладача; 2) ознайомитися з переліком питань до практичного заняття і самостійної роботи; 3) засвоїти базові термінопоняття; 4) опрацювати рекомендовані джерела; 5) ознайомитися з алгоритмами різновидів лінгвістичного аналізу текстів; 6) дати відповіді на питання для самоперевірки; 7) виконати практичні завдання.

На лекціях викладач висвітлює основні положення теми, розкриває значення базових термінопонять, здійснює огляд наукової та навчальної літератури, акцентує на складних і проблемних питаннях, заохочує до участі в дискусії, використовує для активізації уваги студентів ілюстративний матеріал, наочні засоби, зокрема у формі презентацій, та сучасні інформаційні технології.

У силабусі подано таблицю з послідовністю змістових модулів і тем, кількістю годин на вивчення кожної з них і максимальним балом за тему. Ознайомитися з переліком теоретичних питань до практичних занять і самостійної роботи можна в цьому посібнику. Теоретичні питання для обговорення потрібно опрацьовувати до кожного практичного заняття. Теоретичну підготовку студента за цими питаннями викладач оцінює на практичних заняттях під час індивідуального, фронтального чи комбінованого опитування, бесіди, участі в дискусії, роботи в малих групах тощо.

Засвоїти базові термінопоняття та їх тлумачення допоможе поданий у цьому посібнику короткий словник. Із метою глибшого засвоєння термінологічного апарату у списку додаткових джерел рекомендовано відповідні словники, які є у відкритому доступі на різних освітніх платформах, репозитаріях і сайтах ЗВО.

Опрацювання рекомендованих джерел доцільно розпочинати з підручників і навчальних посібників, перелік яких (з обов'язковими

для прочитання сторінками) наведено до кожної теми в цьому виданні. Для кращого запам'ятовування варто фіксувати важливі тези в зошиті, формуючи опорний конспект відповіді на семінарі. Поглибленню знань з окремих питань сприятиме студіювання рекомендованої додаткової літератури й інтернет-ресурсів, наведених у кінці посібника. Також пропонувані до кожної теми додаткові джерела, зокрема статті у фахових виданнях, розділи монографій, посібників, словників (із відповідними гіперпосиланнями) допоможуть виконати практичні завдання.

Перелік питань для самоперевірки до кожної теми сприятимуть закріпленню теоретичних відомостей і самоконтролю знань, а також змістовній підготовці до дискусії на семінарі й належному виконанню практичних завдань.

Якісне виконання практичних завдань вимагає від студента не лише ґрунтовного опрацювання певних теоретичних питань теми, скурпульозної роботи зі словниками, науковими публікаціями, нормативною базою, інтернет-ресурсами, а й вміння працювати в різних комп'ютерних програмах для підготовки ментальних карт, презентацій; здатності до пошуково-дослідницької діяльності (наприклад, добирати ілюстративний матеріал до мовних одиниць, мовленнєвих явищ); створення самостійних висловлювань, есе, ділових документів, повідомлень, доповідей.

При створенні презентацій необхідно дотримуватись таких вимог: надавати перевагу ключовим словам, словосполучам, коротким фразам, а не великим за обсягом реченням; на одному слайді відображати не більше п'яти ключових понять; теоретичний матеріал структурувати та подавати також у схемах, таблицях, малюнках, діаграмах; для подання текстового матеріалу використовувати шрифт великого розміру; фон, колір тексту та діаграм повинні відповідати правилу 3-х кольорів та їх відтінків (у презентації використовувати 3 основні кольори та їх відтінки); всі слайди мають бути в одному стилі; на першому слайді потрібно написати назву презентації, а на останньому – вказати своє прізвище та ім'я, спеціальність, освітню програму та академічну групу. Готуючи презентації та укладаючи тестові завдання слід дотримуватися принципів академічної доброчесності.

Система і критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти з освітнього компонента

Відповідно до *ПОЛОЖЕННЯ про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки (<http://surl.li/ctlcm>)*, якщо формою підсумкового контролю є залік, студент може набрати упродовж семестру максимум 100 балів за виконання пропонованих викладачем різних видів завдань без написання модульних контрольних робіт. Семестровий залік – це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінці засвоєння здобувачем освіти навчального матеріалу з дисципліни на підставі результатів виконання всіх видів запланованої навчальної роботи протягом семестру: аудиторної роботи під час лекційних, практичних занять, самостійної роботи, виконання ІНДЗ. Із тих ОК, де передбачено залік, модульні контрольні роботи не плануються й не проводяться. Залік викладач виставляє за результатами поточної роботи за умови, що здобувач освіти виконав ті види навчальної роботи, які визначено силабусом (програмою) ОК. У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (із поважних причин), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми, але **не пізніше ніж за тиждень до заліку**. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 100 балів). Якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів на залік під час ліквідації академічної заборгованості – 100.

Освітній компонент «Сучасна лінгвістика в контексті інтеграції наук» передбачає опрацювання десяти тем, за кожною з яких можна отримати певну кількість балів. Загалом, за усну відповідь на практичному занятті та виконання практичних завдань для самостійної роботи студент може набрати з кожної теми максимально 10 балів. Підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою складається із сумарної кількості балів за поточне оцінювання з відповідних тем (максимум 100 балів). Розподіл балів за темами із зазначенням максимальної оцінки див. також у таблиці 2 *Силабусу*.

Поточний контроль передбачає такі форми: оцінювання усних відповідей на практичному занятті у процесі індивідуального, фронтального чи комбінованого опитування, евристичної, контрольної-корекційної бесіди, дискусії, роботи в малих групах; виконання практичних завдань для самостійної роботи із кожної теми, зокрема творчих, аналітичних, проблемно-пошукових, дослідницьких; а також презентацій, ментальних карт тощо. На практичному занятті, щоб отримати максимальний бал, здобувач освіти повинен: вичерпно відповідати на основні й додаткові питання; аргументувати теоретичні положення самостійно дібраними прикладами; знати основні та (вибірково) додаткові джерела з теми; самостійно опрацьовувати окремі питання, критично аналізуючи викладений у рекомендованих джерелах матеріал; створювати ментальні карти, презентації за допомогою різних програмних засобів, застосовувати теоретичні знання на практиці; коментувати виконані практичні завдання; відстежувати й аналізувати мовні одиниці, мовленнєві явища й ситуації в різностильових та різножанрових текстах.

***Шкала оцінювання знань здобувачів освіти
з освітнього компонента***

Таблиця 3

<i>Оцінка в балах</i>	<i>Лінгвістична оцінка</i>
90–100	<i>Зараховано</i>
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	<i>Незараховано (необхіднеперескладання)</i>

***Критерії оцінювання
навчальних досягнень здобувачів освіти***

90–100 балів – відмінне виконання. Здобувач освіти дає вичерпні відповіді на основні та додаткові питання, виявляє критичне

мислення, повне розуміння матеріалу, глибоко та всебічно аналізує його, використовуючи при цьому обов'язкову й додаткову літературу, самостійно наводить приклади, робить ґрунтовні й аргументовані висновки, правильно виконує практичні завдання різного рівня складності, зокрема аналітичні, проблемні, творчі (не менше ніж 90% правильних відповідей і практичних завдань).

82–89 балів – вище середнього рівня. Здобувач освіти дає вичерпні відповіді лише на основні питання, використовуючи при цьому обов'язкову й додаткову літературу, самостійно наводить приклади, робить висновки, допускає поодинокі помилки у практичних завданнях різного рівня складності (не менше ніж 80% правильних відповідей і практичних завдань).

75–81 балів – загалом хороша робота. Здобувач освіти, загалом, дає відповіді на переважну більшість питань, використовуючи при цьому лише обов'язкову літературу, наводить приклади з підручників, робить висновки, але допускає незначні помилки та неточності під час викладення матеріалу, виконання практичних завдань (не менше ніж 75% правильних відповідей і практичних завдань).

67–74 балів – непогано. Здобувач освіти дає відповіді, проте не розкриває суті питання, відчуває труднощі в наведенні прикладів, не здатен зробити правильні висновки, допускає суттєві помилки та неточності під час викладення матеріалу, виконання практичних завдань або виконує їх частково (не менше ніж 65% правильних відповідей і практичних завдань).

60–66 балів – виконання відповідає мінімальним критеріям. Здобувач освіти демонструє низький рівень знань теоретичного матеріалу, допустивши значну кількість помилок у відповідях на питання, не може навести приклади, не здатен зробити висновки, не виконує половини практичних завдань (не менше ніж 60% правильних відповідей і практичних завдань).

1–59 балів – необхідне перескладання (незараховано). Здобувач освіти фрагментарно або поверхово знає теоретичний матеріал, не може відповісти на питання викладача та виконати більшість практичних завдань (менше ніж 60% правильних відповідей і практичних завдань).

Шкала оцінювання за теми

Таблиця 4

<i>Пояснення</i>	<i>Орієнтовний розподіл балів</i>
<i>Відмінне виконання</i>	10
<i>Вище середнього рівня</i>	9
<i>Загалом хороша робота</i>	8
<i>Непогано</i>	7
<i>Виконання відповідає мінімальним критеріям</i>	6
<i>Рекомендовано доопрацювати</i>	менше 6

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Предмет і завдання курсу.
2. Поняття внутрішньогалузевої інтеграції та внутрішньопредметних зв'язків у мовознавстві.
3. Функційно-категорійна граматики: об'єкт вивчення, основні завдання й методологія.
4. Категорійний синтаксис.
5. Категорійна морфологія.
6. Категорійний словотвір.
7. Міжрівневі граматичні категорії.
8. Дериваційний синтаксис: об'єкт вивчення, основні завдання й методологія.
9. Зв'язок дериватології та синтаксису. Поняття синтаксичної деривації та синтаксичної похідності.
10. Відношення похідності між різними типами складних речень.
11. Дериваційний потенціал складносурядних речень.
12. Складнопідрядне речення – базова структура для творення простих ускладнених речень.
13. Дериваційні відношення в системі простих речень.
14. Дериваційні параметри словосполучень.
15. Згортання речень у словосполучення та синтаксеми.
16. Морфонологія: об'єкт вивчення й основні завдання.
17. Морфонологічний рівень як проміжний між фонологічним і морфологічним.
18. Морфонологічні явища.
19. Валентність морфем.
20. Лінгвостилістика: об'єкт вивчення, основні завдання й методологія.
21. Фоностилістика.
22. Лексична стилістика.
23. Морфологічна й словотвірна стилістика.
24. Стилістичний синтаксис.
25. Прагмалінгвістика і прагмастилістика.
26. Поняття міжгалузевої інтеграції. Міждисциплінарна взаємодія як пріоритет розвитку сучасної лінгвістики.
27. Інтеграція мовознавства з науками про комунікативну, психічну, пізнавальну діяльність людини
28. Теорія комунікації й теорія мовної комунікації.

29. Комуникативна лінгвістика й теорія мовленнєвих актів.
30. Дискурсивна лінгвістика. Герменевтика.
31. Психолінгвістика: об'єкт вивчення й основні завдання.
32. Когнітивна лінгвістика: об'єкт вивчення й основні завдання.
33. Інтеграція мовознавства з науками про культуру етносу.
34. Етнолінгвістика й етнопсихолінгвістика, їх взаємодія.
35. Лінгвокультурологія: об'єкт вивчення й основні завдання.
36. Лінгвофольклористика: об'єкт вивчення й основні завдання.
37. Інтерлінгвістика: об'єкт вивчення й основні завдання.
38. Інтеграція мовознавства з науками про суспільство, політику і право.
39. Соціолінгвістика: об'єкт вивчення й основні завдання.
40. Лінгвогендерологія: об'єкт вивчення й основні завдання.
41. Політична лінгвістика в системі новітніх галузей мовознавства.
42. Юрислінгвістика: об'єкт вивчення й основні завдання.
43. Лінгвістика та медіасфера.
44. Медіалінгвістика і пресолінгвістика.
45. Медіаосвіта й медіадидактика.
46. Девіатологія та едітологія.
47. Лінгвістика й дидактика.
48. Предмет і завдання сучасної лінгводидактики.
49. Галузі лінгводидактики.
50. Нові підходи до навчання мови.
51. Документна лінгвістика: об'єкт вивчення й основні завдання.
52. Лінгвістичні засади документознавства.
53. Основи документотворення.
54. Мовностилістичні особливості документів.
55. Документи: вимоги до оформлення, загальна мовна характеристика текстів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

Основна література

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. 2-е вид., доповн. Київ : Академія, 2009. 376 с.
2. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис: підручник. Київ : Либідь, 1993. 368 с.
3. Дудик П. С. Стилїстика української мови: навчальний посібник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2005. 368 с.
4. Загнітко А. П. Лінгвокультурологія: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / А. П. Загнітко, І. В. Богданова; за ред. А. П. Загнітка. 3-є вид., перероб. і доп. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. 287 с.
5. Коч Н. В. Когнітивна лінгвістика: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Миколаїв : Іліон, 2021. 132 с.
6. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2008. 423 с.
7. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підручник. 3-тє вид., виправл. і доповн. Київ : Видавничий центр «Академія», 2010. 464 с.
8. Масенко Л. Нариси з соціолінгвістики. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2010. 242 с.
9. Пізнюк Л. В. Документна лінгвістика: навчальний посібник. Київ, 2018. 174 с. Правнича лінгвістика: навч. посіб. / Г. П. Проценко, Л. М. Шестопалова, О. Ф. Прохоренко [та ін.] ; за заг. ред. С. М. Гусарова. Київ : ПАЛИВОДА А. В., 2010. 312 с.
10. Психологія мовлення і психолінгвістика: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / Л. О. Калмикова Г. В. Калмиков, І. М. Лапшина, Н. В. Харченко; За заг. ред. Л. О. Калмикової. Київ : Переяслав-Хмельницький педагогічний інститут, в-во «Фенікс», 2008. 245 с.
11. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми : підручник. Полтава : Довкілля, 2008. 712 с.
12. Ситар Г. Політична лінгвістика : навчально-методичний посібник. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2019. 184 с.

13. Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посіб. / М. Пентилюк та ін. ; за заг. ред. М. Пентилюк. Київ : Ленвіт, 2015. 319 с.
14. Шарманова Н. М. Етнолінгвістика: навчальний посібник для студентів факультету української філології ; за ред. Ж. В. Колоїз. Кривий Ріг : НПП АСТЕРІКС, 2015. 192 с.
15. Шевченко Л., Сизонов Д. Лінгвістична експертиза: підручник. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2021. 244 с.
16. Шевченко Л. І., Сизонов Д. Ю. Теорія медіалінгвістики : підручник ; за ред. Л. І. Шевченко. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2021. 214 с.
17. Яшенкова О. В. Основи теорії мовної комунікації : навчальний посібник. Київ : Академія, 2011. 304 с.

Додаткова література

18. Бацевич Ф. С. Філософія мови. Історія лінгвофілософських учень : підручник. Київ : Академія, 2008. 240 с.
19. Бацевич Ф. С. Вступ до лінгвістичної прагматики : підручник. Київ : Академія, 2011. 304 с.
20. Гендерна лінгвістика в Україні: історія, теоретичні засади, дискурсивна практика: кол. монографія. Харків–Дрогобич, 2014. 470 с.
21. Дружененко Р. С. Етнолінгвістичний аспект аналізу тексту (фрагмент лекції для студентів-філологів): збірник наукових праць. 2011. Т. 1, № 60 (2011). С. 88–93.
22. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури: словник-довідник. Київ : Довіра, 2006. 703 с.
23. Загнітко А. П. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни: у 4 т. Донецьк : ДонНУ, 2012.
24. Загнітко А. П. Сучасні лінгвістичні теорії: монографія. Вид. 2-ге, випр. і доп. Донецьк : ДонНУ, 2007. 219 с.
25. Засекіна Л. В., Засекін С. В. Вступ до психолінгвістики: навчальний посібник. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2002. 168 с.
26. Когнітологія та концептологія в лінгвістичному висвітленні : навчальний посібник / Н. В. Слухай, О. С. Снитко, Т. П. Вільчин-

- ська. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. 367 с.
27. Мацюк Г. Прикладна соціолінгвістика. Питання мовної політики: навчальний посібник Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. 212 с.
28. Медіалінгвістика: словник термінів і понять /Л.І.Шевченко, Д.В.Дергач, Д.Ю.Сизонов / за ред. Л.І.Шевченко. Вид. 2-ге, випр. і доп. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2014. 380 с.
29. Приходько Н. С., Богдан С. К. Лінгвостилістичний аналіз тексту: навчальний посібник. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 124 с.
30. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля, 2006. 716 с.
31. Семенюк О. А., Паращук В. Ю. Основи теорії мовної комунікації : навчальний посібник. Київ : Академія, 2010. 237 с.
32. Синчак О. Гендерована мова: вектори влади і впливу // Гендер для медій: підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей / За ред. М. Маєрчик, О. Плахотнік, Г. Ярманової. Вид. третє, випр. і доп. Київ : Критика, 2017. С. 117–134.
33. Соціолінгвістика: навчальний посібник / Л. І. Антошкіна, Г. М. Красовська, П. І. Сигеда, П. М. Сухомлинов. Донецьк : ТОВ Юго-Восток ЛТД, 2007. 360 с.
34. Тараненко О. О. Андроцентризм у системі мовних координат і сучасний гендерний рух : монографія. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2021. 112 с
35. Цюняк О. П. Етнопсихологія: навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів. Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г. М., 2020. 76 с.

Інтернет-ресурси

Блог «Центр культури української мови» Київського університету імені Бориса Грінченка. URL: <http://centrkum.blogspot.com/>

Офіційний сайт української мови.

URL: https://ukrainskamova.com/publ/chinnij_pravopis/sintaksis_i_punktuacija/7

Сайт електронної бібліотеки «Україніка» НАН України.

URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgibin/UA/elib.exe>

Сайт Інституту мовознавства імені О. О. Потебні НАН України.
URL: <http://www.inmo.org.ua/library.html>
Сайт Інституту української мови НАН України.
URL: <http://www.nas.gov.ua>.
Тезаурус з комп'ютерної лексикографії.
URL: <http://www.mova.info/Page3.aspx?11=188&vocid=1>
Тезаурус з лінгвістичної термінології.
URL: http://www.mova.info/mov_thes.aspx?11=68
Українська мова. Енциклопедія. URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Rusanivskyy_VM/Ukrainska_mova_Entsyklopedia/
Український лінгвістичний портал. URL: <https://ulif.org.ua>
Korpus Języka Polskiego. URL: <http://nkjp.pl/>

Основні праці викладача з освітнього компонента

1. Костусяк Н. М., Межов О. Г. Префіксальні інновації як засіб психологічного впливу на свідомість реципієнтів. *Психолінгвістика. Психолінгвістика. Psycholinguistics*. 2018. Вип. 24 (2). С. 97–114. (*Web of Science*).
2. Межов О., Костусяк Н. Комунікативно-прагматичні парадигми речень у сучасній українській мові. *Соціум. Документ. Комунікація: зб. наук. праць. Серія: Філологічні науки. Переяслав-Хмельницький* : ФОП Домбровська Я.М. 2019. Вип. 7. С. 11–32.
3. Mezhov, O., Navalna, M., & Kostusiak, N. Invective Vocabulary in Media Discourse at the Beginning of the 21st Century: A Psycholinguistic Aspect. *East European Journal of Psycholinguistics*. 2020. Volume 7, Number 1. PP. 97–110 (*Scopus*).
4. Межов О. Г., Мельник І. А. Комунікативно-прагматичні та стилістичні функції часток у художніх творах Лесі Українки. *Волинь філологічна: текст і контекст* : зб. наук. пр. / упоряд. Т. П. Левчук. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2020. Вип. 28. С. 45–59.
5. Лінгвістична історіографія кафедри української мови: до 50-ліття від часу заснування : колективна монографія / упоряд. Т. Є. Масицька, Н. М. Костусяк, О. Г. Межов, І. А. Мельник. Луцьк : Вежа-Друк, 2020. 320 с.

6. Kostusiak N., Navalna M., Mezhov O. The Functional-Cognitive Category of Femininity in Modern Ukrainian. *Cognitive Studies / Études cognitives*, 2020 (20), s. 1–12. (*Scopus*).
7. Межов О. Г., Навальна М. І., Костусяк Н. М. Засоби вираження комунікативно-прагматичної інтенції образи в сучасних медіатекстах. *Лінгвістичні студії / Linguistic Studies*: зб. наук. праць; гол. ред. А. П. Загнітко. Вінниця : ДонНУ ім. Василя Стуса, 2021. Вип. 41. С. 179–192.
8. Костусяк Н., Межов О., Навальна М., Українські фемінитиви в контексті мовної динаміки, синтаксичної семантики, деривації та проблем нормативності. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство)* : збірник наукових праць / гол. ред. Є. Б. Барань. Вінниця : ТОВ «фірма Планер», 2021. Вип. 32. С. 171–184.
9. Межов, О. Г., Костусяк, Н. М. Формування лексичної і граматичної компетентностей майбутніх філологів в умовах дистанційного навчання. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 2021. Т. 84, № 4. С. 104–125. (*Web of Science*).
10. Navalna, M., Kostusiak, N., & Mezhov, O. The functional-cognitive characteristics of interrogative utterances in modern Ukrainian. *Cognitive Studies | Études cognitives*, 2021(21), s. 1–14. Article 2484. (*Scopus*).
11. Межов О. Г. Етнолінгвістичний та лінгвокультурологічний аспекти вивчення української мови в закладах вищої освіти. *Актуальні проблеми міжкультурної комунікації*: зб. матеріалів I Міжнародної науково-практичної конференції, 06 квітня 2022 року, Луцький національний технічний університет. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2022. С. 286–290.
12. Межов О. Г. Лінгвоюридичні аспекти вивчення української мови в закладах вищої освіти. *Сучасні тенденції розвитку науки та освіти в умовах євроінтеграції*: Міжнародна науково-практична конференція, м. Вінниця, 29-30 березня 2022 р.: тези та статті / ред.кол.: Драбовський А.Г., Дибчук Л.В. та ін. Вінниця : Вінницький кооперативний інститут, 2022. С. 192–194.
13. Межов О. Г. Семантико-синтаксична й формально-граматична організація питальних речень у контексті лінгвістичного сьогодення. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Філологія. Соціальні комунікації*, 2022. Том 33 (72). № 1. Ч. 1. С. 65–71.

14. Межов Олександр, Костусяк Наталія. Граматичні ідеї О. Синявського та С. Смерчинського як цінне джерело пізнання української мови в контексті розвитку новітніх лінгвістичних парадигм. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство)* : збірник наукових праць / гол. ред. Є. Б. Барань. Вінниця : ТОВ «фірма Планер», 2022. Вип. 34. С. 34–43.
15. Межов О. Г., Костусяк Н. М., Здіховська Т. В. Комунікативно-синтаксична організація питальних висловлень у контексті новітніх лінгвістичних парадигм. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Філологія. Соціальні комунікації*, 2022. Том 33 (72). № 2. Ч. 1. С. 12–17.
16. Kostusiak N, **Mezhov O.**, Pryimachok O., Holoikh L., Zdikhovska T., Tykha L. Concept of Crisis in the Latest Media Information Field. AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research, 2022. Vol. 12, Issue 1, Spec. Issue XXV. P. 287–292. (**Web of Science**).
17. Navalna M., **Mezhov O.**, Skliarenko O., Ovsienko A., Sydorenko T., Polovyk D. Peculiarities of the functioning of metaphors in the texts of the internet publication “Ukrainska pravda”. AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research, 2022. Vol. 12, Issue 1, Spec. Issue XXVII. P. 59–67. (**Web of Science**).

ЗМІСТ

Передмова	3
Опис освітнього компонента.....	5
Самостійна робота здобувачів освіти.....	11
Термінологічний словник.....	25
Методичні рекомендації для самостійного вивчення тем дисципліни.....	37
Питання для підсумкового контролю.....	43
Рекомендована література та інтернет-ресурси.....	45

Навчально-методичне видання

Межов Олександр Григорович

Сучасна лінгвістика в контексті інтеграції наук

Методичні рекомендації

для підготовки магістрів

спеціальностей

014 Середня освіта (Українська мова та література. Світова література), 035 Філологія (Українська мова та література. Світова література; Мова та література (польська (переклад))

Друкується в авторській редакції

Технічний редактор *О. Г. Межов*

Формат 60×84 ¹/₁₆. Ум. друк. арк. 3,25. Замовлення № 98. Наклад 50.
Папір офсетний Гарнітура Times. Друк офсетний.

Друк ФОП Іванюк В. П.
43021, м. Луцьк, вул. Винниченка, 65.
Свідоцтво Держкомінформу України
ВЛн № 31 від 04.02.2004 р.